

Sygn. akt IV CNP 53/18

## POSTANOWIENIE

Dnia 7 maja 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogumiła Ustjanicz

w sprawie ze skargi powoda  
o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku  
Sądu Okręgowego w G.  
z dnia 20 września 2016 r., sygn. akt XVI Ca [...],  
w sprawie z powództwa J.J.  
przeciwko [...] Towarzystwu Ubezpieczeń [...] Spółce Akcyjnej  
w S.  
o zapłatę,  
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej  
w dniu 7 maja 2019 r.,

**1) odrzuca skargę;**

**2) zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 300 zł  
(trzysta) tytułem kosztów postępowania wywołanych  
wniesieniem skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem  
prawomocnego wyroku.**

## UZASADNIENIE

Powód domagał się zasądzenia od pozwanej [...] Towarzystwa Ubezpieczeń [...] S.A. w S. kwoty 4 893,01 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 4 793,01 zł od dnia 9 października 2011 r. i od kwoty 100 zł od dnia 29 listopada 2013 r. tytułem pozostałej części odszkodowania związanego z uszkodzeniem samochodu osobowego, który nabył w drodze cesji od poszkodowanej oraz zwrotu kosztów oszacowania szkody.

Sąd Rejonowy w S. wyrokiem z dnia 26 lutego 2016 r. oddalił powództwo, stwierdzając, że powód nie wykazał uprawnienia do dochodzenia odszkodowania.

Wyrokiem z dnia 20 września 2016 r. Sąd Okręgowy w G. oddalił apelację powoda, dzieląc stanowisko Sądu pierwszej instancji co do niewykazania przez powoda uprawnienia do żądania zasądzenia odszkodowania w dacie doręczenia pozwu pozwanej, wobec zbycia wierzytelności obejmującej to odszkodowanie przed doręczeniem pozwu.

W skardze o stwierdzenie niezgodności z prawem wyroku Sądu Okręgowego, wniesionej w dniu 20 września 2018 r., powód domagał się stwierdzenia, że jest on niezgodny z art. 192 pkt 3 i art. 316 § 1 k.p.c. Podał, że z uwagi na wartość przedmiotu zaskarżenia nie była dopuszczalna skarga kasacyjna i nie zaszła żadna z podstaw skargi o wznowienie postępowania. Następstwem prawomocnego oddalenia powództwa było zaistnienie szkody obejmującej nieuzyskanie należnego mu odszkodowania i poniesienie wydatków na opracowanie opinii określającej rzeczywiste koszty naprawy, co wywołało uszczerbek w jego sferze majątkowej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku jest nadzwyczajnym środkiem prawnym, mającym na celu uzyskanie prejudykatu umożliwiającego dochodzenie od Skarbu Państwa roszczeń odszkodowawczych za szkodę wyrządzoną przez wydanie przez sąd orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, które nie jest zgodne z prawem (art. 417<sup>1</sup> § 2 k.c.). Sąd Najwyższy dokonuje oceny zasadności skargi mając na uwadze autonomiczne pojęcie bezprawności, zgodnie z którym orzeczeniem niezgodnym z prawem

w rozumieniu art. 424<sup>1</sup> k.p.c. jest orzeczenie niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć albo wydane w wyniku szczególnie rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa, które jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawnej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2006 r., IV CNP 25/05, OSNC 2007, nr 1, poz. 17, z dnia 17 lipca 2006 r., I CNP 33/06, OSNC z 2007, nr 2, poz. 35 oraz wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 września 2012 r., SK4/11, OTK-A2012, poz. 1104). Odpowiedzialność Skarbu Państwa może mieć miejsce tylko wówczas, gdy poszkodowany uczynił wszystko celem wyeliminowania szkody. Bezskuteczność tych działań albo brak możliwości ich podjęcia, może uzasadniać roszczenie o naprawienie szkody. Wskazuje to na subsydiarną naturę skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, polegającą na tym, że uwzględnienie jej przez Sąd Najwyższy nie prowadzi do zmiany wadliwego orzeczenia, czy wyeliminowania go z obrotu prawnego, stanowi jedynie pierwszy etap postępowania zmierzającego do realizacji odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa.

Zgodnie z art. 424<sup>1</sup> § 1 k.p.c., przesłanką dopuszczalności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku jest niemożność zmiany lub uchylecia tego wyroku w drodze przysługujących stronie środków prawnych. Konsekwencją niewykazania istnienia tej przesłanki jest odrzucenie skargi na podstawie art. 424<sup>8</sup> § 2 k.p.c. W art. 424<sup>5</sup> § 1 k.p.c. zostały wyszczególnione wymagania formalne skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Mają one charakter konstrukcyjny, co oznacza, że powinny być przytoczone w skardze samodzielnie, niezależnie od innych wymagań, a brak któregośkolwiek z nich, stanowi przyczynę odrzucenia skargi bez przeprowadzania postępowania naprawczego. Do tych wymagań należy także uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody spowodowanej przez wydanie wyroku, którego skarga dotyczy (art. 424<sup>5</sup> § 1 pkt 4 k.p.c.) oraz wykazanie, stosownie do art. 424<sup>5</sup> § 1 pkt 5 k.p.c., że wzruszenie prawomocnego wyroku w drodze innych środków nie było i nie jest możliwe.

Powód, wnosząc skargę w dniu 20 września 2018 r., przeoczył, że w dniu 3 kwietnia 2018 r., przed wniesieniem skargi, do polskiego systemu prawnego

wprowadzono kolejny nadzwyczajny środek zaskarżenia, tj. skargę nadzwyczajną (art. 89 i nast. ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, Dz.U. z 2018 r., poz. 5 ze zm. - dalej „u.SN”). Zgodnie z art. 89 § 1 u.SN, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojskowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w konstytucji (pkt 1) lub orzeczenie w rażący sposób narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie (pkt 2) lub zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego (pkt 3), a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Termin do wniesienia tej skargi został określony na 5 lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego wyroku (art. 89 § 3 u.SN). Ponadto stosownie do art. 115 § 1 u.SN w okresie 3 lat od dnia wejścia w życie tej ustawy skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po dniu 17 października 1997 r. i wówczas nie ma zastosowania art. 89 § 3 zdanie pierwsze, przewidujący pięcioletni termin do wniesienia skargi nadzwyczajnej. W razie uwzględnienia skargi nadzwyczajnej, Sąd Najwyższy uchyla zaskarżone orzeczenie w całości lub w części i stosownie do wyników postępowania orzeka co do istoty sprawy albo przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania właściwemu sądowi, w razie potrzeby, uchylając także orzeczenie sądu pierwszej instancji, albo umarza postępowanie, a jeżeli stwierdzi brak podstawy do uchylenia orzeczenia, oddala skargę. W art. 89 § 4 i 115 § 2 u.SN została przewidziana możliwość stwierdzenia przez Sąd Najwyższy - w razie zajścia wskazanych przesłanek - że zaskarżone orzeczenie zostało wydane z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności, z powodu których wydał takie rozstrzygnięcie.

Zmiana stanu prawnego związana z wprowadzeniem skargi nadzwyczajnej ma istotne znaczenie dla dopuszczalności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Z treści art. 89 § 1 in fine u.SN wynika,

że możliwość uchylenia lub zmiany prawomocnego orzeczenia w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia, wyłącza dopuszczalność skargi nadzwyczajnej. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie należy do „innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia”, ponieważ w wyniku jej rozpoznania nie dochodzi do uchylenia lub zmiany kwestionowanego orzeczenia, a Sąd Najwyższy, uwzględniając skargę stwierdza, że orzeczenie to narusza prawo. Ponadto dochodzenie odszkodowania od Skarbu Państwa może nastąpić jedynie po wyczerpaniu wszelkich możliwości uzyskania świadczenia od dłużnika. Rozpoznanie skargi nadzwyczajnej co do zasady powinno doprowadzić do wyeliminowania orzeczenia sprzecznego z prawem. Oznacza to, że skorzystanie ze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie może wyprzedzać postępowania ze skargi nadzwyczajnej, która stanowi dodatkową, nieznaną wcześniej gwarancję usunięcia wadliwego orzeczenia i tym samym przyczyny zaistnienia szkody. W takiej sytuacji nie byłoby podstawy do przyjmowania odpowiedzialności Skarbu Państwa. Tak określona relacja pomiędzy obydwoma skargami, potwierdzająca subsydiarność skargi o stwierdzenie niezgodności względem skargi nadzwyczajnej, odnosi się zarówno do orzeczeń, które uzyskały prawomocność po wejściu w życie art. 89 i nast. u.SN, w dniu wejścia w życie tych uregulowań, jak i przed dniem 3 kwietnia 2018 r. Jej konsekwencją jest przyjęcie, że po wprowadzeniu skargi nadzwyczajnej ocena dopuszczalności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia powinna uwzględniać istnienie tego dodatkowego środka. Podkreślenia wymaga, że w ustawie o Sądzie Najwyższym nie ma przepisów intertemporalnych, co prowadzi do wniosku, że należy je stosować w tym zakresie od chwili wejścia ustawy w życie zwłaszcza, że zgodnie z art. 115 § 1 u.SN, ochroną gwarancyjną zostały objęte orzeczenia, które uprawomocniły się po dniu 17 października 1997 r.

Wobec powyższego, skarżący wnosząc skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia po dniu 3 kwietnia 2018 r., celem spełnienia wymagania z art. 424<sup>5</sup> § 1 pkt 5 k.p.c., musi wykazać, że wzruszenie zaskarżonego wyroku nie jest możliwe także w wyniku wniesienia skargi nadzwyczajnej, a niedochowanie tego wymagania pociąga za sobą odrzucenie skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, jako

niedopuszczalnej (art. 424<sup>8</sup> § 1 k.p.c.) (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 2018 r., III CNP 9/18, OSNC 2018, nr 12, poz. 121, z dnia 20 grudnia 2018 r., III CNP 19/18, niepubl., z dnia 9 maja 2019 r., IV CNP 46/18, niepubl.).

Skarga powoda nie spełnia także wymagania określonego w art. 424<sup>5</sup> § 1 pkt 5 k.p.c., ponieważ ograniczył się on do wykazania, że nie ma ustawowej podstawy do złożenia skargi o wznowienie postępowania, a zaskarżony wyrok nie podlega zaskarżeniu skargą kasacyjną. Nie wykazał natomiast, że złożył do uprawnionego podmiotu wnioski o wniesienie skargi nadzwyczajnej, który nie został uwzględniony.

Obowiązkiem wnoszącego skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku jest także uprawdopodobnienie wyrządzenia mu szkody przez jego wydanie (art. 424<sup>5</sup> § 1 pkt 4 k.p.c.). Zgodnie z poglądem utrwalonym w orzecznictwie, uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody przez wydanie wyroku polega na złożeniu przez skarżącego oświadczenia, że szkoda wystąpiła - ze wskazaniem jej rodzaju i rozmiaru - oraz uwiarygodnienie tego oświadczenia przez powołanie i przedstawienie dowodów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 sierpnia 2005 r., III CNP 4/05, OSNC 2006, nr 1, poz. 16). Uprawdopodobnienie musi zachować walor wiarygodności ażeby w świetle reguł logiki i doświadczenia życiowego, ze wskazanych w skardze faktów dotyczących czasu wyrządzenia szkody, jej postaci, związku doznanego uszczerbku z wydaniem orzeczenia, którego skarga dotyczy - możliwe było rozeznanie co do podstawowej przesłanki skargi (por. szczegółowe wyjaśnienia zawarte w uzasadnieniach postanowień Sądu Najwyższego: z dnia 11 stycznia 2006 r., II CNP 13/05 - OSNC 2006 nr 6, poz. 110, z dnia 31 stycznia 2006 r., IV CNP 38/05 - OSNC 2006 nr 7-8, poz. 141, z dnia 27 lipca 2006 r., II BP 11/06 - OSNP 2007 nr 15-16, poz. 223). Niezbędne jest przy tym przeprowadzenie przekonującego wyводу wskazującego czas powstania szkody oraz związek przyczynowy między nią a wydaniem zaskarżonego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2006 r., IV CNP 38/05, BSN 2006, nr 4, s. 10). Prawomocne oddalenie powództwa nie może być utożsamiane wyrządzeniem szkody przez wydanie wyroku w wysokości dochodzonego i oddalonego roszczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 listopada 2007 r., III BP7/07,

OSNP 2009, nr 1-2, poz. 11, z dnia 8 grudnia 2009 r., III CNP 53/09, niepubl.). Twierdzenie o pewnym wygraniu procesu w żądanym zakresie jest oparte na hipotetycznym przebiegu zdarzeń, a nie sprawdzalnym zdarzeniu (por. postanowienie z dnia 12 marca 2015 r., II CNP 54/14, z dnia 25 sierpnia 2015 r., II CNP 15/15, z dnia 28 listopada 2016 r., II CNP 24/16, niepublikowane).

Z tych względów Sąd Najwyższy odrzucił skargę na podstawie art. 424<sup>8</sup> § 1 k.p.c. Orzeczenie o kosztach postępowania zainicjowanego skargą wynika z art. 98 § 1 w związku z art. 391 § 1, art. 398<sup>21</sup> i art. 424<sup>12</sup> k.p.c.